

فصل ششم

شکوفایی استان آذربایجان غربی

پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی

درس چهاردهم: دستاوردهای انقلاب اسلامی در استان

انقلاب اسلامی ایران در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ به پیروزی رسید. مهم‌ترین ویژگی این انقلاب تقویت معنویت و ارزش‌های دینی و انسانی است. انقلاب اسلامی دستاوردهای مهمی در بخش‌های مختلف دارد. استان آذربایجان غربی نیز همانند سایر مناطق کشور از این دستاوردها بی‌بهره نبوده است.

شکل ۱-۶- بخش‌های دستاوردهای انقلاب اسلامی

۱- فعالیت‌های کشاورزی

موقعیت جغرافیایی مناسب، دسترسی به آب، مرغوبیت زمین‌های کشاورزی و تنوع آنها و وجود نیروی انسانی فعال در آذربایجان غربی جایگاه ویژه‌ای به صنعت کشاورزی در استان بخشیده است.

مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران در بخش کشاورزی عبارت‌اند از:

- احداث و بهره‌برداری هفت سد جدید در توسعه این بخش در سال‌های اخیر نقش به‌سزایی داشته است.
- افزایش سطح کشت و بازدهی محصولات کشاورزی
- بهره‌برداری از شیوه‌های آبیاری نوین
- افزایش تولیدات دامی، زراعی و باغی
- توسعه صادرات محصولات کشاورزی
- افزایش صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی
- تنوع بخشی به تولید محصولات کشاورزی
- توسعه صنعت پرورش ماهی و صنایع چوب در استان
- افزایش سطح سواد شاغلان بخش کشاورزی

۲- فعالیت‌های صنعتی و معدنی

مهم‌ترین فعالیت‌های صنعتی و معدنی استان عبارتند از:

الف) اکتشاف، شناسایی و بهره‌برداری از معادن و فراهم نمودن شرایط اشتغال

ب) احداث صنایع مادر، صنایع تبدیلی کشاورزی و معدنی (صنایع پتروشیمی، سیمان، ذوب آهن و فولاد)

ج) گسترش شهرک‌های صنعتی به منظور اشتغال‌زایی، توسعه امکانات زیربنایی، حفاظت محیط زیست، ارائه خدمات بهتر

فعالیت

- در شهرستان محل زندگی شما کدام فعالیت‌های صنعتی و معدنی صورت می‌گیرد؟ فهرستی از آنها را تهیه و در کلاس ارائه کنید.

جدول ۱-۶- روند تحولات فعالیت‌های صنعتی و معدنی استان از سال‌های ۱۳۵۷ تا ۱۳۸۶

شاخص	۱۳۵۷	۱۳۸۰	۱۳۸۴	۱۳۸۶
تعداد معادن فعال	۳۱	۸۶	۱۲۹	۲۱۹
میزان اشتغال در معادن	۳۲۵	۸۸۳	۱۳۵۶	۲۳۱۶
کارگاه‌های بزرگ صنعتی	۱۰۹	۱۰۸۲۷	۱۲۱۹۲	۱۳۰۱۴
افراد شاغل در بخش صنعت	۳۸۷۷	۵۱۴۲۵	۱۰۷۲۹۸	۱۴۱۶۶۲

شهرک‌های صنعتی استان

شهرک‌های صنعتی در چند سال اخیر به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین مکان‌های مناسب برای تولید و سرمایه‌گذاری شناخته شده‌اند.

در استان آذربایجان غربی ۱۸ شهرک صنعتی فعال وجود دارد که علاوه بر این تعداد ۱۵ شهرک مصوب نیز در حال آماده‌سازی است. مهم‌ترین شهرک‌های فعال استان از نظر میزان اشتغال ایجاد شده عبارت‌اند از:

۱- شهرک صنعتی شماره ۲ ارومیه: شهرک صنعتی شماره ۲ ارومیه بزرگ‌ترین شهرک صنعتی از نظر میزان اشتغال ایجاد شده در واحدهای بهره‌برداری رسیده استان است که در کیلومتر ۷ جاده ارومیه - ریحان‌آباد قرار دارد. مساحت آن ۱۵۴/۰۳ هکتار و تعداد واحدهای بهره‌برداری رسیده آن ۱۸۵ واحد با ۴۴۹۴ نفر اشتغال است. نزدیکی به مرکز استان، وجود مواد اولیه و راه‌های ارتباطی و زمین هموار و مناسب، از مزایای مهم این شهرک به‌شمار می‌رود.

شکل ۲-۶- شهرک صنعتی شماره ۲ ارومیه

۲- شهرک صنعتی شماره یک ارومیه :

شهرک صنعتی شماره یک ارومیه، در ۷ کیلومتر ۷ جاده ارومیه در بزرگراه شهید کلاتری قرار دارد. مساحت این شهرک ۳۴/۵۳ هکتار و تعداد واحدهای بهره‌برداری رسیده آن ۷۹ واحد و میزان اشتغال در این شهرک ۴۴۹۴ نفر است. افتتاح میان‌گذر دریاچه ارومیه و دسترسی به بزرگراه شهید کلاتری بر اهمیت این شهرک در سال‌های اخیر افزوده است.

شکل ۳-۶- شهرک صنعتی شماره یک ارومیه

۳- شهرک صنعتی خوی : سومین شهرک

صنعتی استان از نظر ایجاد اشتغال شهرک صنعتی خوی است. این شهرک با وسعت ۲۲۱/۸۳ هکتار در ۱۵ کیلومتر ۱۵ خوی - سلماس قرار دارد. تعداد واحدهای به بهره‌برداری رسیده این شهرک ۱۰۵ واحد و میزان اشتغال ۲۱۰۲ نفر است. نزدیکی به نیروگاه سیکل ترکیبی، فرودگاه خوی و شبکه راه آهن سراسری در سال‌های اخیر در توسعه آن نقش مهمی ایفا کرده است.

شکل ۴-۶- شهرک صنعتی خوی

۳- فعالیت‌های عمرانی

فعالیت‌های عمرانی استان آذربایجان غربی در سه بخش زیر مطالعه می‌شود.

الف) عمران روستایی : بعد از انقلاب اسلامی به منظور محرومیت‌زدایی و عمران روستایی فعالیت‌های گسترده‌ای در

زمینه‌های زیر صورت گرفت :

۱- توسعه شبکه‌های برق رسانی و آبرسانی

۲- توسعه راه‌های ارتباطی روستایی

۳- دسترسی به تلفن

۴- اجرای طرح‌های هادی

برای مطالعه

جدول ۲-۶- روند توسعه فعالیت‌های عمران روستایی استان در ۳۰ سال اخیر

نوع فعالیت	۱۳۸۸
تعداد روستاهای برق‌رسانی شده	۲۷۹۹
تعداد روستاهای آبرسانی شده	۲۰۲۵
تعداد روستاهای گازرسانی شده	۱۳۲
دفاتر مخابراتی	۲۸۷۲
تعداد مشترکین تلفن ثابت روستایی	۲۹۹۸۷۹
تعداد تلفن همراه اول	۱۱۲۲۹۳۶

(ب) عمران شهری : از اقدامات مهم این بخش می‌توان به :

- ۱- توسعه شهرها
 - ۲- لوله‌کشی آب سالم شرب شهری
 - ۳- فاضلاب شهری و ایجاد تصفیه‌خانه‌های آب و فاضلاب
 - ۴- دسترسی ساکنان شهرها به آب لوله‌کشی، برق و مخابرات
- در سال ۱۳۸۸ در ۹ شهر شبکه جمع‌آوری فاضلاب شهری با ۱۷۵۵۵ کیلومتر لوله‌کشی اجرا شده است.

شکل ۵-۶- تصفیه‌خانه فاضلاب ارومیه

- از مهم ترین محورهای توسعه در زمینه حمل و نقل می توان به :
- ۱- احداث بزرگراه شهید کلاتری (میان گذر دریاچه ارومیه)
 - ۲- احداث جاده سلماس - شبستر
 - ۳- احداث جاده سرو - وان ترکیه
 - ۴- احداث فرودگاه خوی

شکل ۶-۶- پل میان گذر دریاچه ارومیه

برای مطالعه

جدول ۶-۳- روند توسعه راه های ارتباطی استان در ۳۰ سال اخیر

۱۳۸۸	نوع راه های ارتباطی
۲۲۴۸	طول راه های اصلی آسفالتنه و فرعی
۲۴۲۴/۶	طول راه های آسفالتنه روستایی
۸۴۳	تعداد پرواز داخلی
۶۶	تعداد پرواز خارجی (حج تمتع)

فعالیت

– در محل زندگی شما کدام طرح‌های عمرانی روستایی یا شهری انجام شده یا در حال انجام است؟ تحقیق کنید و آن را در کلاس ارائه دهید.

۴- فعالیت‌های آموزشی – علمی

توسعه فعالیت‌های علمی-آموزشی و فرهنگی از اولویت‌های اساسی محسوب می‌شود. این فعالیت‌ها در ۲ محور زیر صورت گرفته است:

الف) آموزش و پرورش:

۱- فراهم کردن فرصت تحصیل

۲- افزایش درصد باسوادی

۳- کاهش اختلاف درصد باسوادی روستا و شهر و نسبت زنان به مردان

۴- تنوع بخشی به رشته‌های تحصیلی و ارتقای کیفیت آموزش

در جدول زیر روند توسعه شاخص‌های آموزش و پرورش استان از سال‌های ۱۳۵۷ تا ۱۳۸۸ مقایسه شده است.

بیشتر بدانیم

جدول ۴-۶- مقایسه شاخص‌های آموزش و پرورش استان در سال‌های تحصیلی ۱۳۵۸-۱۳۵۷ و ۱۳۸۹-۱۳۸۸

شاخص	۱۳۵۸-۱۳۵۷	۱۳۸۹-۱۳۸۸
تعداد مدارس استان	۲۶۰۹	۵۲۸۹
جمعیت دانش آموز	۳۰۰۷۹۰	۵۷۰۷۶۵
تعداد مدارس فنی و حرفه‌ای و کاردانش	۲۶	۲۱۰
تعداد رشته‌های تحصیلی فنی و حرفه‌ای و کاردانش	۱۴	۱۰۹
درصد دختران به پسران	۳۴/۳	۴۶/۳۴

برای مطالعه

نرخ باسوادی جمعیت شش ساله و بالاتر استان بر اساس سرشماری سال ۱۳۵۵ برابر ۳۸ درصد بوده که از این میزان ۶۷/۹ درصد به مردان و ۳۲/۱ درصد به زنان اختصاص داشت. بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۸ درصد باسوادی استان در همان گروه سنی به ۸۵ درصد افزایش یافته و نسبت زنان به مردان به ۴۴ درصد افزایش یافته است.

(ب) آموزش عالی :

- ۱- توسعه مراکز دانشگاهی در نقاط مختلف استان
- ۲- تنوع بخشی به رشته‌های تحصیلی
- ۳- کاهش اختلاف نسبت سهم دختران به پسران
- ۴- توسعه رشته‌های تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) از مهم‌ترین سیاست‌های توسعه آموزش عالی در استان است.

۵- فعالیت‌های فرهنگی - ورزشی

از مهم‌ترین محورهای این بخش می‌توان به مراکز زیر اشاره کرد :

(الف) مراکز فرهنگی :

- ۱- توسعه مراکز فرهنگی
 - ۲- افزایش کانون‌های فرهنگی و تربیتی
 - ۳- تأسیس اردوگاه‌ها و مراکز فعالیت قرآنی
 - ۴- دسترسی به اینترنت
 - ۵- افزایش کتابخانه‌های عمومی و افزایش نشریات محلی
- در حال حاضر تعداد کتابخانه‌های عمومی استان ۵۷ واحد با ۴۴۱۶۹۲ جلد کتاب می‌باشد
- (ب) مراکز ورزشی : افزایش سالن‌های ورزشی و احداث سالن‌های سرپوشیده بالاخص در کنار مدارس و روستاها از مهم‌ترین دستاوردهای فرهنگی - ورزشی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در استان محسوب می‌شود. در حال حاضر تعداد ۲۶۹ واحد استادیوم و سالن‌های ورزشی در استان فعال می‌باشند.

شکوفایی استان پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی

شکل ۷-۶- دانشگاه‌های ارومیه

فعالیت

- ۱- انقلاب اسلامی در استان محل زندگی شما در بخش آموزش و پرورش چه دستاوردهایی داشته است؟
- ۲- بعد از پیروزی انقلاب در شهرستان محل زندگی شما چه دانشگاه‌هایی احداث شده است؟ فهرستی از آنها و رشته‌های موجود در آنها را تهیه کنید.

شکل ۸-۶- بیمارستان امام خمینی (ره) - ارومیه

۶- فعالیت‌های بهداشتی و درمانی

از دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی در استان آذربایجان غربی در بخش بهداشتی و درمانی می‌توان به افزایش تخت بیمارستان‌ها و توسعه مراکز بهداشتی و خانه‌های بهداشت، کاهش مرگ و میر کودکان و دسترسی به پزشکان متخصص و بومی اشاره کرد.
به جدول ۵-۶ دقت کنید.

برای مطالعه

جدول ۵-۶ - جدول روند توسعه فعالیت‌های بهداشتی و درمانی در ۳۰ سال اخیر

۱۳۸۸	شاخص‌ها	
۱۲۱	تعداد مراکز بهداشتی و درمانی شهری	
۷۱	تعداد مراکز بهداشتی روستایی	
۷۶۹	تعداد خانه‌های بهداشتی و درمانی	
۱۶۳۵	عمومی	تعداد پزشک
۶۶۵	متخصص	
۴۱	فوق تخصص	
۷	سرانه پزشک به ازای هر ده هزار نفر	
۱۹	تعداد بیمارستان‌ها	
۱۴/۳	میزان مرگ و میر کودکان در هزار نفر تولد	
۳۲۶	تعداد دندانپزشک	

فعالیت

- ۱- از مهم‌ترین اقدامات دولت در بخش بهداشت و درمان، توسعه مراکز و کاهش و دسترسی به است.
- ۲- یکی از دستاوردهای انقلاب اسلامی استان کاهش میزان مرگ و میر کودکان است. در مورد این دستاورد تحقیق کنید و در کلاس ارائه دهید.

درس پانزدهم: چشم‌انداز آینده استان

چشم‌انداز آینده استان

استان آذربایجان غربی در شمال غرب کشور قرار دارد. تنوع آب و هوایی به دلیل گسترش استان در عرض جغرافیایی، همسایگی با سه کشور همسایه (عراق، آذربایجان و ترکیه) و نزدیکی به ارمنستان، دسترسی به آب کشاورزی و زمین‌های مرغوب و متنوع، محصولات کشاورزی، وجود معادن زیاد و تنوع جاذبه‌های گردشگری تاریخی و طبیعی، استان را از اهمیت ویژه‌ای برخوردار کرده است.

ضرورت تعیین چشم‌انداز

تصویر مطلوب و آرمان قابل دستیابی در یک افق زمانی معین را چشم‌انداز گویند. با توجه به توانمندی‌ها و محدودیت‌های ذکر شده استان، برنامه‌ریزی برای پیشرفت آن و تعیین چشم‌انداز ضروری است. بنابراین بر اساس سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، برخی از بهترین اهداف بلند مدت توسعه استان عبارت‌اند از:

۱- اهداف و راهبردهای توسعه در بخش کشاورزی و منابع طبیعی: با توجه به نقش و جایگاه کشاورزی در استان مهم‌ترین اهداف این بخش عبارت‌اند از:

- اصلاح شبکه‌های آبیاری و زه‌کشی و ترویج روش‌های نوین آبیاری
- تبدیل استان به قطب صنایع تبدیلی غذایی با فناوری‌های برتر قابل رقابت در سطح جهانی
- توسعه دامداری‌های صنعتی و اصلاح دامداری‌های سنتی با ایجاد مجتمع‌های دامداری صنعتی
- افزایش بهره‌وری و اقتصادی کردن فعالیت در بخش کشاورزی
- توسعه باغات و کشت محصولات صنعتی کشاورزی، دام پروری صنعتی و آبی‌پروری
- توسعه کشت گلخانه‌ای در استان
- تکمیل سدهای در دست ساخت

۲- اهداف و راهبردهای صنعت و معدن

- جذب سرمایه‌گذاری خارجی با توجه به موقعیت جغرافیایی استان
- فراهم کردن امکانات و تسهیلات لازم برای توسعه فعالیت‌های بازرگانی و خارجی
- ایجاد و گسترش واحدهای بزرگ مقیاس صنعتی (فلزی - الکترونیکی، شیمیایی و معدنی)
- حمایت مؤثر از نظام بانکی از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در صنعت استان
- تسریع در تأمین و ایجاد زیرساخت‌های شهرک صنعتی و توسعه و گسترش آنها
- کمک به بازسازی و نوسازی و ارتقای فناوری‌های صنایع غذایی و تبدیلی استان

- بهره‌گیری از موقعیت منحصر به فرد مرزی استان برای ایجاد منطقه آزاد تجاری
- ۳– اهداف و راهبردهای توسعه در بخش میراث فرهنگی و گردشگری**
- اجرایی کردن طرح جامع گردشگری استان
 - ایجاد و توسعه زیر ساخت‌های مورد نیاز توسعه بخش گردشگری
 - انجام مطالعات و ساماندهی محوطه‌ها و مجموعه‌های تاریخی استان
 - حمایت از بخش خصوصی در ایجاد و گسترش تأسیسات گردشگری
 - ایجاد مناطق ویژه گردشگری استان
 - ایجاد تسهیلات لازم برای ورود گردشگران خارجی از مرزهای زمینی استان با توجه به موقعیت جغرافیایی
- ۴– اهداف و راهبردهای توسعه در بخش بازرگانی و حمل و نقل**
- احداث و توسعه شبکه راه آهن
 - احداث بزرگراه ارومیه – بازرگان و ارومیه – میاندوآب و مهاباد
 - احداث پل مرزی پلدشت – نخجوان
 - تجهیز فرودگاه‌های استان
 - توسعه و نوسازی پایانه‌های مرزی استان
 - به‌کارگرفتن ظرفیت‌های بازرگانی خارجی استان در حد مطلوب
 - فعال‌سازی گمرک مرزی ترکیه – آذربایجان (نخجوان) – عراق
 - ایجاد منطقه آزاد تجاری و منطقه ویژه اقتصادی
 - تقویت تجارت بازارچه‌های مرزی
 - ایجاد و استقرار سایت‌های صادراتی
 - تقویت امکانات نمایشگاهی استان
 - ارتقای کیفیت راه‌های درون استانی و بهبود شبکه حمل و نقل
 - ایجاد تسهیلات لازم برای تردد مرز نشینان و معاملات اقتصادی آنها
 - تقویت مناسبات اقتصادی فرا ملی کشور با بهره‌گیری از ظرفیت‌های استان
- ۵– اهداف و راهبردهای توسعه در بخش آموزشی و بهداشت**
- فراهم کردن فرصت تحصیل برای کلیه کودکان لازم‌التعلیم (آموزش همگانی) به ویژه دختران
 - توسعه مدارس شبانه‌روزی در مناطق مرزی
 - ارتقای شاخص‌های کمی و کیفی آموزش عالی استان در حد میانگین ملی
 - کاهش نرخ بی‌سوادی و ارتقای نرخ باسوادی در حد میانگین ملی
 - توسعه دانشگاه‌های دولتی در شهرهای بزرگ استان

- افزایش ظرفیت پذیرش دانشجویان بومی و گسترش دوره‌های تحصیلات تکمیلی
- تجهیز مراکز بهداشتی درمانی روستایی
- افزایش سهمیه بومی در رشته‌های پزشکی استان
- ایجاد مراکز درمانی فوق تخصصی در شهرهای بزرگ استان
- بسترسازی برای بخش خصوصی به منظور احداث بیمارستان‌های مجهز برای جذب گردشگران درمانی از کشورهای همسایه
- تأسیس دانشگاه بین‌المللی به منظور جذب دانشجویان کشورهای همسایه
- ۶- اهداف و راهبردهای توسعه در بخش فرهنگی و ورزشی**
- توسعه کتابخانه‌های عمومی و کتابخانه‌های دیجیتالی در مناطق روستایی
- ایجاد پژوهشکده ملی اقوام
- ایجاد اشتغال و کاهش نرخ بیکاری
- بسترسازی مناسب برای مشارکت اجتماعی و سیاسی زنان در توسعه استان
- توسعه نقش و جایگاه زنان در سطوح تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی استان
- اعتلای معرفت دینی، ارزش‌های فرهنگی و ویژگی‌های هویتی استان
- ارتقای نقش ورزش در تأمین سلامت جسمی و روحی و تقویت توانمندی‌های افراد
- توسعه مراکز ورزشی در مناطق شهری و روستایی
- گسترش ورزش‌های پرورشی، همگانی، تفریحی، قهرمانی و حرفه‌ای در استان
- توسعه پوشش رادیویی و تلویزیونی با توجه به تنوع قومی و حساسیت مرزی استان
- ۷- اهداف راهبردی توسعه در بخش عمران و روستایی**
- تقویت زیرساخت‌ها و بنیان‌های اقتصادی شهری به ویژه در شهرهای کوچک
- بهسازی و توانمندسازی مناطق حاشیه‌ای شهرهای بزرگ استان
- گازرسانی به روستاهای استان
- افزایش پوشش مخابراتی در مناطق روستایی
- بهبود حمل و نقل عمومی شهرهای بزرگ استان
- کمک مؤثر به شهرداری‌های کوچک در جهت تقویت بنیان‌های شهری در آنها
- تجمع روستاهای کوچک و ایجاد مراکز شهری کوچک با زیرساخت‌های شهری
- کمک به اجرای طرح‌های بهسازی محیط و مسکن و ساماندهی سکونتگاه‌های روستایی
- ایجاد شهرک‌های جدید مسکونی به منظور نظارت بر ساخت و کنترل هدفمند توسعه شهرها

- با تقدیر و تشکر از سازمان‌ها و نهادهایی که در تألیف کتاب با گروه مؤلفان همکاری نموده‌اند.
- واحد GIS معاونت برنامه‌ریزی استانداری
 - سازمان آب و مطالعات آب استان آذربایجان غربی
 - میراث فرهنگی «صنایع دستی، موزه، آرشیو و مردم‌شناسی»
 - اداره کل امور عشایر استان
 - اداره کل هواشناسی استان
 - اداره کل آموزش و پرورش استان
 - صنایع و معادن
 - اداره کل منابع طبیعی استان
 - آب و فاضلاب استان
 - سازمان جهاد کشاورزی استان
 - اداره کل بازرگانی استان
 - اداره کل ارشاد اسلامی استان
 - بنیاد حفظ آثار دفاع مقدس
 - اداره کل محیط‌زیست استان
 - کلیه دبیران و سرگروه‌های جغرافیای مناطق و نواحی استان

